

00114
13.03.17

Warszawa, dnia 23 marca 2017 r.

Departament Rozwoju Rynku Finansowego

FN1.706.12.2017.OLT

Pani

Izabela Szewczyk – Krzyżanowska
Zastępca Dyrektora

Departamentu Ochrony Interesów
Konsumentów

Urząd Ochrony Konkurencji
i Konsumentów

Szanowna Pani Dyrektoro,

w związku z przysłanym przez UOKiK pismem w sprawie petycji pana Marka Nowaka, dotyczącej ustalenia maksymalnych dopuszczalnych stawek opłat albo w inny sposób ukrócenia nagannych praktyk bankowych, polegających na naliczaniu tych opłat w znacznych wysokościach, przekazuję następujące informacje i wyjaśnienia.

Zgodnie z art. 110 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, bank może pobierać przewidziane w umowie prowizje i opłaty z tytułu wykonywanych czynności bankowych oraz opłaty za wykonywanie innych czynności, w tym także opłaty za przygotowanie, sporządzenie i przekazanie informacji stanowiących tajemnicę bankową uprawnionym przez ustawę osobom, organom i instytucjom, z wyłączeniem przypadków, gdy udzielenie informacji następuje na żądanie podmiotów wskazanych w ustawie. Zauważyć należy, że banki z reguły wprowadzają opłaty i prowizje przez wydanie taryfy opłat i prowizji, która stanowi załącznik do umowy kredytu czy rachunku bankowego.

Ustawa – Prawo bankowe, w przepisach art. 111 ust. 1 pkt 1 i 2, nakłada na banki obowiązek ogłaszania w miejscu wykonywania czynności, w sposób ogólnie dostępny, stosowanych stawek oprocentowania środków na rachunkach bankowych, kredytów i pożyczek, stawek prowizji i wysokość pobieranych opłat. Jak podkreśla się w literaturze do miejsc wykonywania czynności przez banki powinno zaliczyć się wszystkie placówki własne banku (oddziały, filie, ekspozytury, agencję oraz każda placówkę banku powołaną do dokonywania czynności) oraz, w wypadku

DOIK.053-1/19/MC
2017-03-23

jeśli bank świadczy usługi poza własnymi placówkami, za pośrednictwem innych podmiotów także miejsca działalności tych podmiotów.¹

~~W odniesieniu do umowy rachunku bankowego ustawa – Prawo bankowe wymaga, aby postanowieniach ww. umowy określona została m.in. wysokość oprocentowania środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku i przesłanki dopuszczalności jego zmiany przez bank, a także wysokość prowizji i opłat za czynności związane z wykonywaniem umowy oraz przesłanki i tryb ich zmiany przez bank (art. 52 ust. 2 pkt 5 i 6 ustawy).~~

Wymienione powyżej przepisy stwarzają podstawy prawne do pobierania przez bank wynagrodzenia, w tym prowizji i innych opłat za świadczone usługi bankowe, jednakże nie kreują one samoistnego uprawnienia do pobierania takiego wynagrodzenia. Źródłem takiego uprawnienia może być wyłącznie postanowienie umowne (skutecznie inkorporowane postanowienie regulaminowe). Jak podkreśla się w literaturze przedmiotu, nie należy ich także odczytywać jako nakazu umownego wprowadzenia wynagrodzenia na rzecz banku. Umowa nieprzewidująca żadnych opłat czy prowizji jest w pełni skuteczna, zastrzeżenie na swoją rzecz odpłatności niektórych usług jest bowiem jedynie uprawnieniem banku, z którego jednak nie może on korzystać zupełnie dowolnie i które pozostaje pod kontrolą. Należy zgodzić się również z wyrażanym poglądem, że wysokość opłat i prowizji podlega ocenie z punktu widzenia art. 58 w zw. z art. 353¹ Kodeksu cywilnego, m.in. pod kątem zgodności z zasadami współżycia społecznego.²

Przyjmując podział prowizji i opłat według kryterium pełnionych funkcji, można rozróżnić ich funkcję kompensacyjną (pokrycie kosztów czynności) oraz funkcję wynagrodzenia dla banku. W tym kontekście, tytułem przykładu, można wskazać przyjęte rozwiązania w ustawie z dnia 9 października 2015 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1864), tzw. ustawa o rachunkach uspionych, której przepisy weszły w życie z dniem 1 lipca 2016 r. I tak, zgodnie z art. 92bd ust. 2 znowelizowanej ustawy - Prawo bankowe, bank może dostarczyć zainteresowanej osobie zbiorczej informacji z Centralnej informacji o rachunkach odpłatnie, przy czym opłata nie może być wyższa niż koszt wygenerowania takiej informacji. Ograniczenie wysokości opłaty ma na celu wyeliminowanie dowolności podmiotów dostarczających zbiorczą informację w zakresie ustalania wysokości opłaty oraz zagwarantowanie uprawnionemu, iż jego prawo do informacji nie będzie limitowane zbyt

¹ Arkadiusz Kawulski, Prawo bankowe, Komentarz, LexisNexis, Warszawa 2013

² Prawo bankowe, Komentarz, Zakamycze, 2005 r., Dominika Rogoń do art. 52 ustawy – Prawo bankowe

wysoką opłatą. Rozwiązanie to ma zapobiegać sytuacji, w której wysokość opłaty zostałaby oszacowana na takim poziomie, iż uzyskanie informacji *de facto* nie byłoby opłacalne albo zainteresowanego nie byłoby stać na jej poniesienie. Ustawa przesądza zatem, że bank nie może zarabiać na realizacji obowiązku dostarczenia stosownej informacji z Centralnej informacji o rachunkach, niemniej przysługuje bankowi zwrot poniesionych kosztów.

Jako inny przykład ostatnio wprowadzonych rozwiązań można przywołać nowelizację ustawy – Prawo bankowe, która obowiązuje od dnia 20 sierpnia 2016 r. i dokonana została na mocy ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw. Nowelizacja ta wprowadza instytucję rachunku rodzinnego, który może być prowadzony wyłącznie dla osób fizycznych, na cele wymienione w art. 49 ust. 4 Prawa bankowego. Mając na uwadze społeczny wymiar i szczególne przeznaczeniem środków pieniężnych gromadzonych na rachunku rodzinnym, jego otwarcie i prowadzenie oraz wypłaty z tego rachunku w banku, w którym jest on prowadzony, są wolne od jakichkolwiek opłat i prowizji. Bank nie może pobierać opłat i prowizji również za wydanie instrumentu płatniczego do rachunku rodzinnego, jego miesięczne utrzymanie oraz wypłaty z wykorzystaniem tego instrumentu przy użyciu bankomatów tego banku (art. 52a ust. 1 ustawy – Prawo bankowe).

W związku z problematyką opłat związanych z prowadzeniem rachunku bankowego, warto też wspomnieć o właściwych regulacji ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny, które mają zapewnić ochronę konsumenta. Na podstawie art. 728. § 1 k.c. przy umowie zawartej na czas nieoznaczony bank jest obowiązany informować posiadacza rachunku, w sposób określony w umowie, o każdej zmianie stanu rachunku bankowego. W myśl § 2 ww. artykułu, bank ma zaś obowiązek przysyłać posiadaczowi co najmniej raz w miesiącu bezpłatnie wyciąg z rachunku z informacją o zmianach stanu rachunku i ustaleniem salda, chyba że posiadacz wyraził pisemnie zgodę na inny sposób informowania o zmianach stanu rachunku i ustaleniu salda. Przedmiotowa regulacja stanowi minimum ochrony interesów posiadacza rachunku (bezpłatny wyciąg co najmniej raz w miesiącu). Banki mogą jednakże zawierać w ogólnych warunkach umów czy w umowach postanowienia korzystniejsze, co powinno, w mojej ocenie, stanowić element ich konkurencyjności.

Należy wskazać, że w zakresie swojej właściwości Ministerstwo Finansów podejmuje szereg inicjatyw legislacyjnych zmierzających do zapewnienia wysokiego poziomu ochrony konsumentów jak również stworzenia odpowiednich ram regulacyjnych w celu zagwarantowania

konsumentom możliwości łatwej zmiany dostawcy usług finansowych, tak by konsument mógł wybrać dla siebie jak najkorzystniejsze oferty.

~~Pragnę poinformować, że w marcu 2017 r. zostaną najprawdopodobniej zakończone prace parlamentarne dotyczące ustawy o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami, której wnioskodawcą jest Minister Finansów. Jednym z podstawowych celów tej ustawy jest wzmocnienie pozycji konsumenta na rynku usług finansowych związanych z kredytami hipotecznymi i kredytami konsumenckimi. Ustawa w zakresie swojej regulacji wdraża postanowienia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/17/UE z dnia 4 lutego 2014 r. w sprawie konsumenckich umów o kredyt związanych z nieruchomościami mieszkalnymi i zmieniającej dyrektywy 2008/48/WE i 2013/36/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 (Dz. U. UE L 60 z 28.2.2014, s. 34). Wśród licznych zapisów zmierzających do adekwatnego zabezpieczenia interesów konsumentów czy też wyeliminowania dodatkowych kosztów, został m.in. wprowadzony zakaz dokonywania przez bank sprzedaży związanej w związku z zawarciem umowy o kredyt hipoteczny (art. 9 ust. 1 ustawy). Wyjątki od zakazu sprzedaży związanej dotyczą prowadzonego bezpłatnie rachunku płatniczego lub rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowego, przeznaczonego na cele ściśle określone w ustawie. Przepisy przedmiotowej ustawy przewidują również szereg obowiązków informacyjnych pośredników kredytu hipotecznego i agentów, którzy zostali zobligowani do przedstawiania konsumentom ofert w sposób kompleksowy, wraz ze szczegółową informacją o warunkach cenowych tj. wysokości prowizji, opłat oraz marży kredytodawcy. W przypadku usług doradczych, w art. 27 ust. 2 ustawy, wprowadzono obowiązek dla podmiotów oferujących usługi doradcze, zaprezentowania co najmniej 3 ofert umów o kredyt hipoteczny oraz rekomendowanie takiego produktu, który najbardziej odpowiada potrzebom oraz sytuacji finansowej i osobistej konsumenta uwzględniając jego preferencje.~~

~~Przepisy art. 29 ust. 6 ustawy wprowadzają też wymóg, aby bank, pośrednik kredytu hipotecznego oraz agent, przez okres obowiązywania umowy o kredyt hipoteczny w sposób zrozumiały i precyzyjny udzielali konsumentowi wyjaśnień dotyczących poszczególnych postanowień tej umowy. Za udzielanie odnośnych wyjaśnień podmioty te nie mogą pobierać opłat od konsumenta, o czym stanowi art. 29 ust. 7 ustawy.~~

~~Należy podkreślić, że ustawa o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego oraz agentami nakłada na bank obowiązek niezwłocznego zwrotu opłat i innych kosztów uiszczonych przez konsumenta przed zawarciem umowy o kredyt hipoteczny, w~~

przypadku gdy umowa o kredyt hipoteczny nie została zawarta lub kwota kredytu hipotecznego nie została wypłacona w terminie wskazanym w umowie o kredyt hipoteczny (art. 15 ustawy).

~~Z punktu widzenia aspektów cenowych oferowanych przez banki produktów i kosztów odsetkowych dla klienta, niezwykle istotne jest uregulowanie w ustawie kwestii wysokości rekompensaty, którą może pobierać bank od konsumenta z tytułu przedterminowej spłaty kredytu hipotecznego.~~

Ponadto, podnieść należy, że w art. 59ia - 59ih ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 1997) zostały m.in. określone zasady świadczenia usług związanych z bezpłatnym prowadzeniem podstawowego rachunku płatniczego.

Z gwarantem

Dyrektor
Departamentu Rozwoju Rynku Finansowego
Zbigniew Minda
Zbigniew Minda

